

ЁШЛАРГА МИЛЛИЙ ҚАДИРЯТЛАРИМИЗНИ СИНГДИРИШНИНГ ПЕДАГОГИК АСОСЛАРИ

Соибназарова Муқаддас Норпўлатовна – катта ўқитувчи Жиззах давлат педагогика университети

АННОТАЦИЯ: Ушбу мақолада Улуғ боболаримизнинг юрт тинчлиги, Ватан тараққиёти йўналишидаги, халқ фаровонлиги ҳақидаги, шуниндек Комил инсон тўғрисидаги таълимотлари, уларнинг юксак маънавийятли кишилар эканлиги бутун дунё томонидан эътироф этилаётган бир пайтда биз Баркамол авлод тарбиясига жавобгар эканлигимизни ҳис этамиз. Шу билан биргаликда ёшлар онгига миллий қадриятларимизни сингдиришнинг педагогик асослари ҳақида фикр юритилган.

Калит сўзлар: комил инсон тарбияси, маънавий мерос, маънавий омиллар.

Юртбошимиз томонидан жамиятни ислоҳ қилишнинг илмий асосланган беш тамойили ёки бевосита баркамол авлод тарбиясига тегишли бўлган “Кадрлар тайёрлаш миллий дастури” ҳамда “Таълим тўғрисида”ги қонуннинг такомиллашиб бориши ота-боболаримизнинг эзгу-ниятларини амалга ошириш йўлидаги буюк қадам дея оламиз.

Улуғ боболаримизнинг юрт тинчлиги, Ватан тараққиёти йўналишидаги, халқ фаровонлиги ҳақидаги, шунингдек Комил инсон тўғрисидаги таълимотлари, уларнинг юксак маънавияли кишилар эканлиги бутун дунё томонидан эътироф этилаётган бир пайтда биз баркамол авлод тарбиясига жавобгар эканлигимизни ҳис этамиз.¹ Жамият ўз тараққиёти босқичларида ёш авлод тарбиясига жиддий ёндашиб тарбиянинг узвийлиги ва узлуксизлигини таъминлашга эътибор қаратганлиги, шунинг билан бирга 2014 йил “Соғлом бола” йили деб атлиши ва мос давлат дастурининг қабул қилиниши рўй бераётган воқия – ҳодисаларга ёшларнинг миносабатида ижобий ўзгаришлар кўзатилмоқда.

Ёшлар онгига миллий маънавий қадриятларимизни синдириш учун биз жуда катта бой меросимизга эгамиз. Жумладан, зардуштелиқ динининг муқадас диний асари ҳисобланмиш “Авесто”дан унумли фойдаланиш самарали ҳисобланади. Чунки, аждодларимизнинг энг мутабар қулёзма асарининг мутабарлиги қиммати шундан иборатки, бу асар диний, фалсафий, сиёсий, ижтимоий-тарихий маълумотга эга бўлиш билан бир қаторда таълимий-тарбиявий аҳамиятга эгадир. Шунинг учун ҳам бу асар бизнинг маънавий бойлигимиз ҳисобланади.

¹ Мирзиёев Ш.М. Буюк келажакимиз мард ва олийжаноб халқимиз билан бирга қудратимиз. “Ўзбекистон” 2017 й.

Талаба-ёшларимизни миллий маънавий қадирятлар билан бойитишда “Аесто” номли китоб билан бирга “Куръони Карим” китоби ва “Хадиси Шаъриф” номли муқадас китобларнинг аҳамияти биқиёс. Ҳар бир шахснинг, жамиятнинг равнақ топишда ахлоқнинг асосий роли тасвирланади. Зеро, жамият аъзоси бўлган ҳар бир кишининг ахлоқсизлиги жамиятга қайдаржада зарар етказса, яхши ахлоқли кишилар унинг равнқига шунча ҳисса қўшадилар.

Хадисларда инсоннинг камолга етиши учун талаб этиладиган инсоний фазилятлар акс этирилган бўлиб, булар меҳир оқибат кўрсатиш, саҳилик, очик кўнгилилик, ота- она ва катталарга, қариндошларга ғамхўрлик, ҳурмат, фикир-бермоқчиларга мурувват, Ватанга муҳаббат, меҳнат ва қисб-хунарларни улуғлаш, ҳалолик, поклик, ўзаро дўст, тинч-тотув бўлиш ва бошқалардан иборат.

Авесто ва Ўрхун-Энасой битикларининг аҳамияти, қиммати ундан кйеинги босқичларда ҳам ўз аҳамиятини йўқотмаган. Анашунди тарихи манбаларнинг маънавий кучи Марказий Осиёда уйғониш даврининг юзага келишига асос бўлиб хизмат қилган. Мазмун жихатдан ҳар икки давр маънавиятида, яъни умуман Уйғониш даври маънавий – маданий ҳаётида инсоний қадирятларининг юксак жихатлари- илимга адолат, ижтимоий юксалиш, барча учун баҳс – саодат, дўстлик-биродарлик, комил инсонни яратиш каби масалалар олға сурилади.² Шунинг учун ҳам бу даврдаги олим, мутафаккир, донишманд, санъакорларнинг кўпчилиги юқорида қайт этилган юксак хизматларни амалга ошириш мақсадида оширишни ижод қилдилар. Яъна бу даврлар тарихда маданий юксалишнинг “Олтин даври” ҳам деб аталади.

Жадидларнинг тарбия, одоб-ахлоқ ҳақидаги фикрлари, асосан қадимда ислом оламида қарор топган қарашлар негизида шаклланган. Жадидлар аждодлардан болалар, умуман инсон тарбиясида мусулмонларга хос диёнатли, саҳоватли, хушахлоқ, хушмуомала бўлиш сингари муҳим ҳислатларни қабул қилдилар. Айни замонда уларнинг педагогик қарашларида янги бир тушунча пайдо бўлди. Бу тарбияда муҳит, замон, шароитнинг ўрни тўғрисидаги қадирлашдир. Жадидлар педагогикаси ижтимоий ҳаёт, унинг таълаблари, ихтиёжларини ҳисобга олиш билан ўзларигача бўлган Шарқ педагогикасидан бир қадам олға силжиш бўлганди. Жадидлар комил инсон-бу энг аввало, замонавий инсондир. Замонавий инсон эса, миллат ва Ватан манфаатини барча нарсдан устун қўювчи, маърифатли, диний ва замонавий илим –фанларни эгалаган, хўшахлоқ, тарбияли кишидир дейишди.

Ҳалқимиз тарихида маънавий – маърифий юксалишлар ҳамма вақит ҳам қуллаб –қувватланмаган, айрим ҳолларда кескин қаршиликларга дуч

² Хасанбоев Ж. Тўрақулов Х, Хайдаров М, Ҳасанбоева О. Педагогика фанидан изоҳли луғат. Т. Фан ва технология. 2008 й.

келинган. Онгли равишда минг йиллардан бери шакллантирилиб, ривожлантирилиб келинаётган миллий-маънавий қадирятларни халқ онгидан, хотирасидан, қалбидан ўчиришга ҳаракат қилинган.

Бироқ халқнинг азалий орзуси ҳеч қачон унинг қалбидан ўчмаган. Халқ доимо ўз фарзандларини ота-боболар ўғит, панд-насихатлари, урф-одатлари, анъаналари асосан пинҳона бўлсада тарбиялаган. Уни тўла қонли амалга ошириш эса мустақилликнинг илк кунларидан бошлади.

Юқорида қайт қилган манбалардан шунди хулоса қилиш мумкунки, шу заминда яшаб дунё тарақиётига ҳисса қўшган аломаларимиз шак-шубҳасиз дунё илм аҳли тан олгандек буюк семолардир.

Мана шундий буюк алломаларнинг ишларини янада бойитиб, тўлдириб, сайқаллаштириб, бутун дунё тарақиётига ҳисса қўшаётган олимлар ва уларнинг фарзандлар, шогирдлари буюк боболаримизнинг издошлари ҳисобланади.

Демак, тарихимиз бетакрорлиги билан қайд этилса, бугунги кунимиз фаравонлик юлдузини ёритаётган бўла, ҳеч шубҳасиз айтиш мумкунки, бизнинг эртанги кунимиз буюк ғоялар ва ишлар қуришовида бўлади.

Фойдаланилган адабиётлар рўйхати:

1. Мирзиёе Ш.М. Буюк келажакимиз мард ва олийжаноб халқимиз билан бирга қудратмиз. “Ўзбекистон” 2017 й.
2. Мирзиёе Ш.М. Эркин ва фаровон, демократик Ўзбекистон давлатини биргаликда барпо этамиз. “Ўзбекистон” 2016 й.
3. Маънавият юлдузлари. Т.А.Қодирий номидаги халқ мероси нашриёти. 1999 й.
4. Хасанбоев Ж. Тўракулов Х, Хайдаров М, Ҳасанбоева О. Педагогика фанидан изоҳли луғат. Т. Фан ва технология. 2008 й.
5. Хайруллаев М. Уйғониш даври ва Шарқ мутафаккири. – Тошкент: 1971. 38-бет.
6. Буюк сиймолар, алломалар. - Тошкент: 1997. 39-бет.
7. Абу Наср Фаробий. Фозил одамлар шаҳри. Тошкент: 1993. 187-бет.
8. Soibnazarova, M. (2022). ЗНАЧЕНИЕ ТРУДА АБДУРАУФА ФИТРАТА В ОБРАЗОВАНИИ РАЗВИТОГО ПОКОЛЕНИЯ. Журнал Педагогика и психологии в современном образовании, 2(5). извлечено от <https://ppmedu.jspi.uz/index.php/ppmedu/article/view/5100>
9. Soibnazarova, M. (2022). ПРОЯВЛЕНИЕ ИДЕИ ПРОСВЕТИТЕЛЬСТВА И ЧЕЛОВЕЧНОСТИ В ПРОСВЕТИТЕЛЬСКОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ АБДУЛҲАМИДАЧУЛПАНА. Журнал Педагогика и психологии в современном образовании, 2(5). извлечено от <https://ppmedu.jspi.uz/index.php/ppmedu/article/view/5101>
10. Soibnazarova, M. (2022). БУЮК МАЪРИФАТПАРВАР М.БЕҲБУДИЙНИНГ ПЕДАГОГИК ФИКРЛАРИНИНГ ТАЪЛИМ ВА ТАРБИЯ ЖАРАЁНИДАГИ АҲАМИЯТИ. Журнал Педагогика и психологии

в современном образовании, 2(6). извлечено от <https://ppmedu.jspi.uz/index.php/ppmedu/article/view/5572>

11. Soibnazarova, M. (2022). ЁШ АВЛОДНИНГ МАЪНАВИЙ-АХЛОҚИЙ ТАРБИЯСИДА МУТАФАККИРЛАРНИНГ ФИКРЛАРИДАН ФОЙДАЛАНИШ. Журнал Педагогикаси ва психологияси в современном образовании, 2(6). извлечено от

<https://ppmedu.jspi.uz/index.php/ppmedu/article/view/5573>

12. Soibnazarova, M. (2022). АЛЛОМАЛАР АСАРЛАРИДА ИНСОНПАРВАРЛИК МУАММОЛАРИ. Журнал Педагогикаси ва психологияси в современном образовании, 2(6). извлечено от

<https://ppmedu.jspi.uz/index.php/ppmedu/article/view/5574>

13. Norpulatovna, S. M. (2021, January). THE PROBLEMS OF HUMANITY IN PHILOSOPHICAL SCIENTIST. In Euro-Asia Conferences (Vol. 1, No. 1, pp. 478-479).

14. Sanakulova, Z. A., & Soibnazarova, M. N. (2017). Modular training as a pedagogical technology. Pedagogicheskoe masterstvo: X Mezhdunarodnaya nauchnaya konferentsiya, Moskva, iyun'2017.

15. Munarova, R. N. O. S., & Soibnazarova, M. N. L. (2022). ONTOGENEZNING TURLI DAVRLARIDAGI SHAXS IQTIDORINI NAMOYON BO'LISH JIHATLARI. Oriental renaissance: Innovative, educational, natural and social sciences, 2(2), 682-688.

16. Соибназарова, М. Н., & Санакулова, З. А. (2016). Некоторые психологические проблемы общения в подростковом возрасте. Молодой ученый, (5), 737-739.

17. Санакулова, З. А., Соибназарова, М. Н., Бойтураева, Н. И., & Юлдашев, Ш. Э. (2016). Психологические условия формирования навыков самостоятельного мышления у учащихся. Молодой ученый, (8), 1022-1024.

18. Soibnazarova, M. (2022). YOSHLAR TARBIYASIDA ABDURAHMON JOMIYNNIG ASARLARIDAN FOYDALANISH. Журнал Педагогикаси ва психологияси в современном образовании, 2(3). извлечено от <https://ppmedu.jspi.uz/index.php/ppmedu/article/view/5634>

19. Jumanazarova, Dilnoza Umurzaqovna and Soyibnazarova, Muqaddas Norpulatovna (2022) "SOME CONSIDERATIONS ON THE CLASSIFICATION OF SPIRITUAL AND MORAL VIRTUES, " Mental Enlightenment Scientific-Methodological Journal: Vol. 2022 : Iss. 1 , Article 13.

20. Soibnazarova, M. (2022). ILM-MA'RIFAT VA AXLOQ TO'G'RISIDAGIFIKRLAR JALOLIDDIN DAVONIY ASARLARIDA. Журнал Педагогикаси ва психологияси в современном образовании, 2(3).

21. Soibnazarova, M. (2022). ЁШ АВЛОДНИНГ МАЪНАВИЙ-АХЛОҚИЙ ТАРБИЯСИДА МУТАФАККИРЛАРНИНГ ФИКРЛАРИДАН ФОЙДАЛАНИШ. Журнал Педагогикаси ва психологияси в современном образовании, 2(6).

22. Soibnazarova, M. (2022). АБДУРАУФ ФИТРАТ АСАРЛАРИНИНГ БАРКАМОЛ АВЛОДНИ ТАРБИЯЛАШДАГИ АҲАМИЯТИ. Журнал Педагогика и психологии в современном образовании, 2(5).

23. Soibnazarova Muqaddas Norpulatovna. (2021). THE PROBLEMS OF HUMANITY IN PHILOSOPHICAL SCIENTIST. Euro-Asia Conferences, 1(1), 478–479. Retrieved from

<https://papers.euroasiaconference.com/index.php/eac/article/view/15>

24. Soibnazarova, M. (2022). АБДУЛҲАМИД ЧЎЛПОН МАЪРИФИЙ ФАОЛИЯТИДА МАЪРИФАТПАРВАРЛИК, ИНСОНПАРВАРЛИК ҒОЯЛАРИНИ НАМОЁН ЭТИЛИШИ. Журнал Педагогика и психологии в современном образовании, 2(5).